

GRANNY PROJECT

Sors-játék

SOÓS TAMÁS DÉNES

A GRANNY PROJECT A FIATALOK NYELVÉN FAGGATJA A TÖRTÉNELMET.

A *Granny Project* (Nagy projekt) friss, szellemes és megrázó dokumentumfilm. Hihetetlen életöröm sugárzik belőle – pedig a holokausztról szól, és azokról a traumákról, amiket a XX. század tartogatott Európának. A *Granny Project* vállalása, hogy ezt a közbeékelte „pedig”-et kiradírozza. Hogy ne gondoljuk többé úgy, hogy a történelemtől csak pátosszal szabad beszélni, mert az ironia, a játékosság, a kíváncsiság többet ér, mint a kötelező megrendülés. Legalábbis akkor, ha meg akarjuk szólítani a fiatal generációt, aminek a II. világháború már nem személyes tragédia, csupán egy fejezet a történelemkönyvből.

Három fiatal, az angol Meredith Colchester, a német Ruben Woodin-Dechamps és a magyar Révész Bálint faggatja a nagymamáját arról, hogyan élte meg a II. világháborút. Az angol nagymama (Rozanne Colchester) kódfejtőként dolgozott a hírszerzésben, munkájával hozzájárult ahhoz, hogy a britek kilőjének egy német repülő-kötélleket, ami katonák feleségeit és gyerekeit szállította haza. A német nagymama (Gudrun Dechamps) táncosnak készült, de korán

„Kiábrándultak az ideológiákból”

elvesztette apját, mert az önkéntesnek jelentkezett a háborúba, férje pedig hosszú évekig szovjet munkatáborban raboskodott. A magyar nagyi (Révész Lívia) pedig a dachauai lágert túl, hazatérve kommunista lett és filozófianár, aki a 80-as évekig hitt abban, hogy emberarcú lehet a szocializmus. Történetükben ott van minden, amit a holokausztról, a világháborúról, és az azt követő diktatúrákról másfél órában elmondani érdemes. Hogy a győzelem, amiért az angol unoka nemzeti büszkeséget érez, a nagymamának kitörölhetetlen trauma, mert jól végzett munkája miatt tucatnyi ember haláláért felelős. Hogy a náciizmus még az ártatlanokat is örökös szorongással és bűntudattal töltötte el, amit generációról generációra adnak tovább a németek, és ez még a mostani menekültpolitikájukat is befolyásolja. A legérdekesebb mégis az, ami a három eltérő habitusú nagymama sorsában közös: ahogyan elcsábultak, majd kiábrándultak egy ideológiából. A németet kislányságként a nemzetiszocialista felvonulások eufóriája legyintette meg, az angol a brit gyarmatbirodalom világjobbító szándékában hitt, a magyar pedig a kommunizmusban, amíg egy veszteség mindegyikőjüket meg nem ingatta a meggyőződésében. Ha valamit, hát ezt tudják hasznosítani történetükből az unokák: a bizalmatlanságot az egyszerű, fekete-fehér válaszok iránt, amit a bonyolult problémákra kínálnak az erőskezű vezetők, és ezzel a leegyszerűsítéssel újra meg újra elismétlik a történelem hibáit.

A *Granny Project*ben végig ott lüktet ez a kérdés: mit tudnak kezdeni a 21. századi fiatalok a 20. század örökségével? Hogyan tudják megőrizni a múltat, amit a nagymamák is inkább elfojtanának? Révész Bálinték vála-

za meglepően egyszerű, és hatásos: játékkal, méghozzá szerepjátékkal, mert így kerülhet közel mindenkihez a tabusított múlt. A *Granny Project* tiszteletlen film, de épp ezért lehet felkavaróan őszinte. A háború, a zsidók kilakoltatása például lövöldözős videójátékként elevenedik meg a pesti gangon, mert a mai fiatalok leggyakrabban így találkoznak vele, a párhuzamban pedig sokkal több a keserű ironia, mint gondolnánk, hiszen a náci propaganda ugyanúgy dehumanizálta az ellenségeit, ahogy a számítógépes játékban sincs tétje annak, ha kiolt valaki egy életet, hiszen nem egy embert lőtt le. A szerepjátékban pedig részt vesznek a nagymamák is, akiket visszautaztatnak a fiatalok helyszínére, hogy eljuttassák a kamerának, hogyan fejtettek kódot, hogyan balettoztak, hol raboskodtak, és közben felszakadnak az emlékeik, amiket anyyira eltávolítottak maguktól, hogy már egy másik emberről szóló filmként peregték a szemük előtt. A *Granny Project* az emlékezés és az elmúlás szívszorító mementója: ahogy a tolószékes német nagymama táncmozdulatra emeli a kezét, abban ott van minden keserősége annak, hogy az apja miatt nem lehetett táncos, és minden öröm, amit ez a gáláns mozdulat jelent neki – és az, hogy még egyszer, talán utoljára, átélheti. És ott van az is, ahogy kibontakozik és elmélyül a kapcsolat unoka és nagymama között, és megszületik az az őszinteség, ami a köztes generációval nem tudott a szülői felelősség és az osztársadalmi elfojtás miatt.

A *Granny Project*ben végre eufória hatja át az idősekkel tartott kapcsolatunkat, mert nem a generációs szakadék, hanem a közös nevező domborodik ki benne. Az a felszabadultság, az a játékosság, amivel a mai fiatalok és az elmúlás kapujában álló öregek az élethez viszonyulnak. A felütésben kerekesszékekkel futnak nagymamák és unokák, alatta pörgős elektronika dübörög, az arcokon mosoly feszül. Ebből a megregulázhatatlan életörömből önfeledt, humoros, eklektikus (film) nyelv születik, amin kötöttségek nélkül lehet beszélgetni a történelemtől. Egy olyan nyelv, amin a leginkább érdemes.

GRANNY PROJECT – magyar-angol-német dokumentumfilm, 2018. Rendezte: Révész Bálint, Meredith Colchester, Ruben Woodin-Dechamps. Kép: Ruben Woodin-Dechamps. Zene: Márkos Albert. Hang: Erdélyi Gábor. Vágó: Szalai Károly. Producer: Kántor László, Révész Bálint. Gyártó: Gallivant Film / Új Budapest Filmstúdió. 89 perc.

